

Asztalos Péter Hugó

Magyarország a dobogón az európai járványkezelésben

A járványkezelés hatékonyságának uniós összehasonlítása érdekében az MNB bevezette a Járványkezelési Versenyképességi Mutatót, ami az egészségügyi, a gazdasági és a költségvetési hatásokat komplexen veszi figyelembe. A globális vírusválság kulcsterületei között jellemzően átváltás van, ezért a kormányok feladata, hogy e területek együttes veszteségeit minimalizálja, ami világszerte komoly kihívást jelent. Az októberi eredmények alapján hazánk a 3. helyen áll az EU országok rangsorában, amelyhez – a nemzetközi összevetésben még mindig viszonylag kedvező egészségügyi és reálgazdasági mutatók mellett – elsősorban a hazánkban kifejezetten bőkezű hitelmoratórium járul hozzá.

2020-ban a világ országait korábban nem tapasztalt kihívás elé állította a COVID-19 járvány. A politikai és gazdasági döntéshozóknak ezekben a bizonytalan időkben számos területen kellett nehéz döntéseket hozniuk. Egyrészt biztosítaniuk kellett lakosaik egészségének és életének védelmét, másrészt a szükséges korlátozó intézkedések mellett is működésben kellett tartaniuk a gazdaságaikat. A kormányok feladata az arany középút megtalálása, azaz olyan kompromisszumos beavatkozás-csomag összeállítása, amely biztosítja az érintett kulcsterületek együttes veszteségeinek minimalizálását.

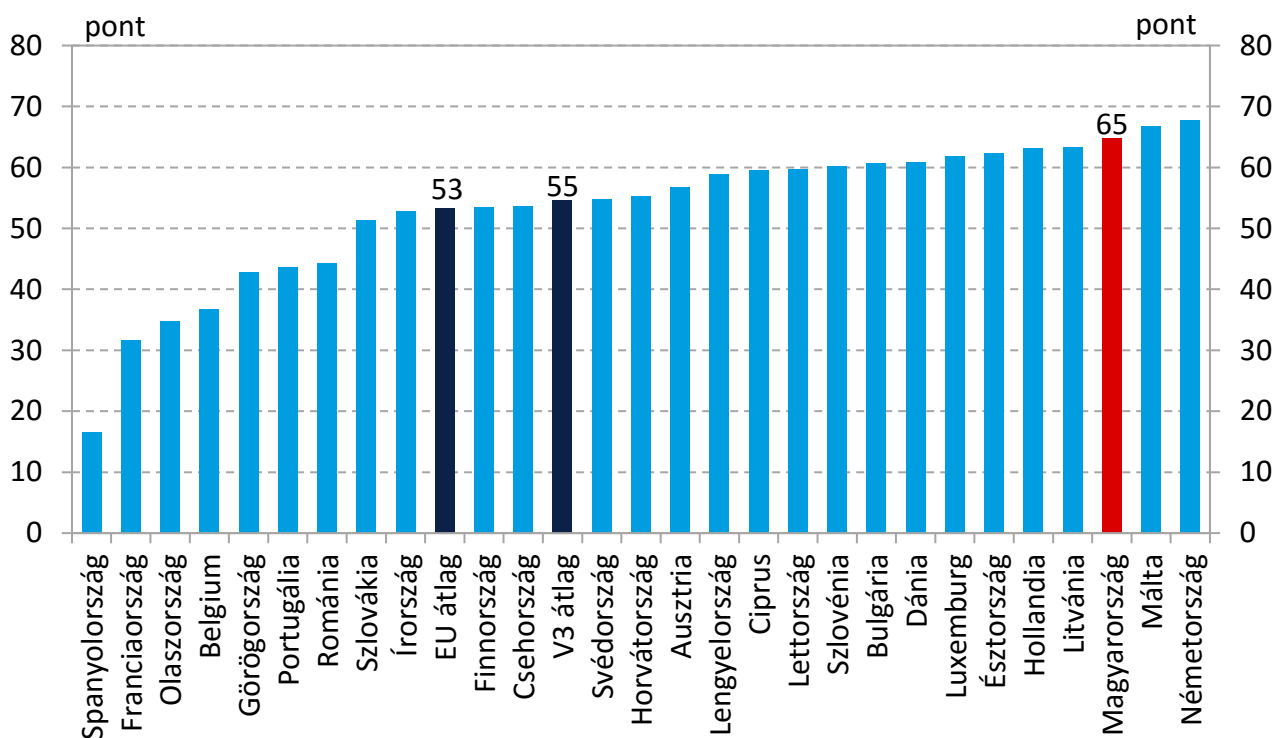
Az egyes országok eltérő stratégiával kezelték a válsághelyzetet, ám e stratégiák hosszú távú eredményességének összehasonlítása csak egy komplex, több dimenziót is figyelembe vevő mutatószámrendszer segítségével lehetséges. Egy-egy kiragadott mutató – legyen az akár egészségügyi, akár gazdasági – nem tud teljes képet mutatni a járványkezelés eredményességéről. A beavatkozások hatékonyságának megítéléséhez átfogó megközelítésre van szükség. Egy ilyen összehasonlításnak véleményünk szerint ki kell terjednie a járvánnyal kapcsolatos egészségügyi mutatókra, a gazdasági növekedési kilátásokra, a munkaerőpiaci folyamatokra, a pénzügyi egyensúly helyzetére, illetve a bizalom helyreállítása érdekében tett lépésekre egyaránt.

A Járványkezelési Versenyképességi Mutató eredményei

Az egyes országok járványkezelési eredményességének összehasonlíthatósága érdekében az MNB bevezette a Járványkezelési Versenyképességi Mutatót

(Pandemic Treatment Index, PATRI-X), amely objektív mutatók segítségével figyelembe veszi a járványkezeléssel kapcsolatos eredményeket az Európai Unióban. A Járványkezelési Versenyképességi Mutató négy területet (egészség, reálgazdaság, pénzügyi egyensúly, bizalom) vizsgál összesen kilenc tényszerű mutató felhasználásával. Minden mutató esetében a legjobban teljesítő uniós ország 100 pontot kap, míg a többi ország pontszáma attól függ, hogy hány szórásnyi távolságra helyezkedik el a legjobb értéktől (szórásonként 25 pont kerül levonásra a maximális 100 pontból). A Mutató eredményei először [2020. júliusában](#) kerültek publikálásra, míg a most bemutatásra kerülő eredmények a 2020. október 8-án elérhető legfrissebb információkat tükrözik. Mivel a válságkezelés hatásai még nem látszódnak teljeskörűen az elérhető tényadatokon, ezért a Járványkezelési Versenyképességi Mutató jelenlegi verziója két mutató esetében továbbra is piaci előrejelzéseket tartalmaz.

1.ábra: A Járványkezelési Versenyképességi Mutató eredményei (2020. október)

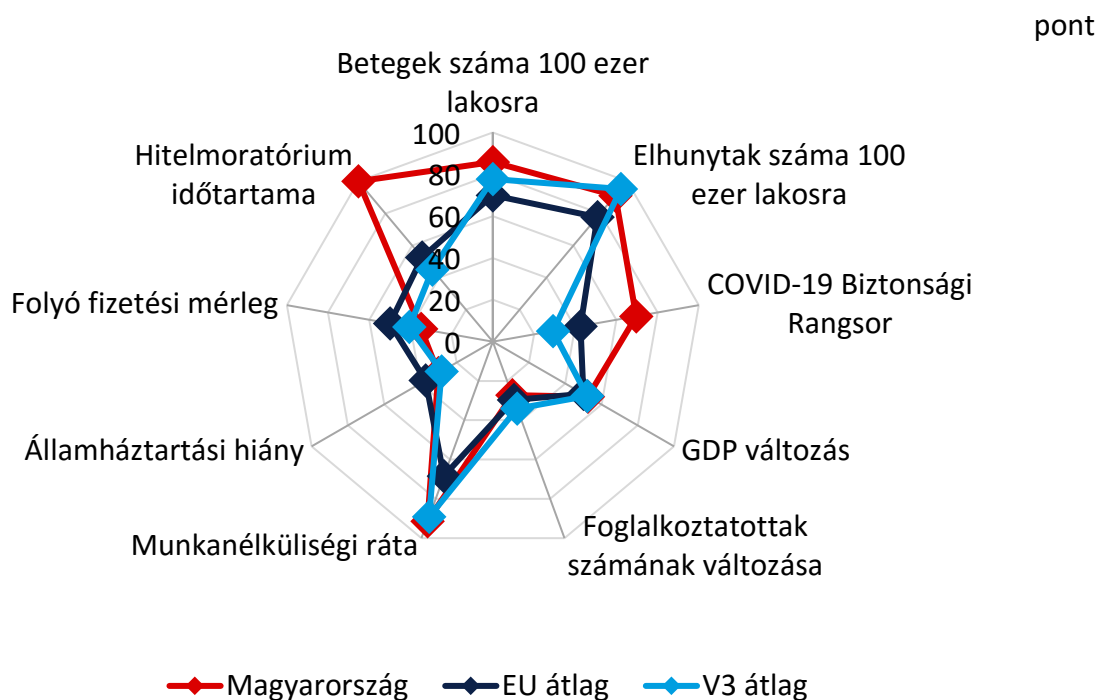

Megjegyzés: a Járványkezelési Versenyképességi Mutató az 2. ábrán bemutatott 9 mutatóból készített, kompozit index. A mutatók standardizálásának és aggregálásának módszertana megegyezik az [MNB Versenyképességi Index](#) összeállításánál alkalmazott saját fejlesztésű módszertannal. Forrás: MNB.

Az MNB Járványkezelési Versenyképességi Mutató októberi eredményei alapján hazánk a 3. helyen áll az európai uniós országok rangsorában (1. ábra). Magyarország 65 pontot ért el, ami 12 ponttal magasabb az uniós és 10 ponttal a többi

visegrádi ország átlagánál. A dobogón Németország és Málta végzett hazánk előtt, miközben a lista végén azok az országok szerepelnek, ahol nem sikerült kordában tartani a járvány elterjedését a vírus első hulláma idején (Spanyolország, Franciaország, Olaszország és Belgium). Az európai országoktól eltérő stratégiát választó (az első hullámot komolyabb korlátozások, lezárások nélkül kezelő) Svédország a középmezőnyben helyezkedik el. A többi visegrádi ország szintén a középmezőnyben zárt, miközben a mediterrán országok a rangsor utolsó negyedében szerepelnek. Magyarország a vizsgált mutatók többségében egyaránt megelőzi az uniós és a többi visegrádi ország átlagát, míg ezektől enyhe elmaradás csupán a folyó fizetési mérleg alakulásában és a foglalkoztatottak számának változásában azonosítható (2. ábra).

2. ábra: A járványkezelés versenyképességét mérő legfontosabb mutatók (2020. október)

Megjegyzés: a magasabb érték kedvezőbb helyzetet jelent. Forrás: MNB.

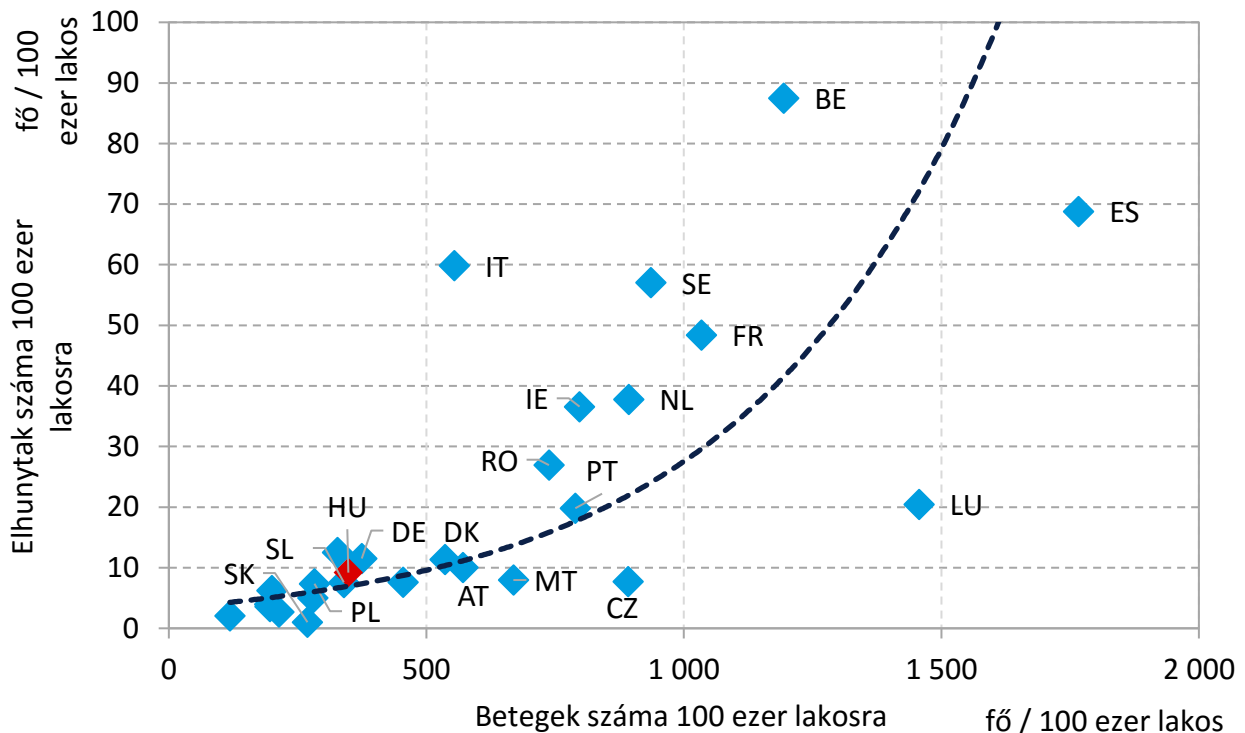
Magyarország megfelelő módon és megfelelő időben reagált a pandémia első hullámára, a második hullám ugyanakkor újabb, más típusú kihívások elé állította hazánkat. A Járványkezelési Versenyképességi Mutató először az első hullám lefutását követően, 2020 júliusában került kiszámításra. Az eredmények igazolták a magyar járványkezelés sikerességét, hiszen a rangsorban hazánk végzett az első helyen az európai országok között 73 pontos eredménnyel. Magyarország az 5 legjobban teljesítő európai ország között szerepelt a vizsgált mutatók többségében, többek között

a lakosságarányos megbetegedések számában és a várható GDP változás tekintetében is. A jelenlegi összehasonlításban Magyarország 65 pontot ért el, ami 8 ponttal alacsonyabb a júliusi eredményeknél. A pontszám csökkenésében a megbetegedések számának növekedése mellett szerepet játszott az államháztartási hiány növekedése, illetve az is, hogy a GDP vártnál nagyobb második negyedévi csökkenése. Ezek hatását ellensúlyozta a gazdaságba vetett bizalmat erősítő széleskörű hitelmoratórium hazai meghosszabbítása, ami jelenleg a leghosszabb az Unióban.

A járványkezelés értékelésének legfontosabb mutatói

Egészségügyi szempontból a járványkezelési stratégiák eredményességét a 100 ezer lakosra eső COVID-19 megbetegedések és halálozások eddigi összesített számával érdemes mérni, amely mutatók alapján Magyarország még mindig az európai élmezőnyön belül helyezkedik el (3. ábra). Hazánkban a járvány megjelenésétől október 8-áig összesen 348 koronavírusos megbetegedés jutott 100 ezer főre, ami továbbra is lényegesen alacsonyabb az uniós (608) és a többi visegrádi ország (481) átlagánál. A magyar esetszámok azonban számottevően növekedtek az elmúlt hónapban, hiszen szeptember 9-én még csupán 99 eset jutott 100 ezer lakosra. A növekedés hatására Magyarország ebben a mutatóban egy hónap alatt a 3. helyről a 11. helyre csúszott vissza, ugyanakkor összességében még mindig a jól teljesítő országok között szerepel. A halálozások lakosságarányos számában hazánk stabilan az európai középmezőnyben, jelenleg a 13. helyen szerepel 9,2-es értékkel. A magyar érték meghaladja a V3 országok (5,4 fő) átlagos arányát, azonban jóval alacsonyabb, mint az uniós átlag (21,5 fő). A kumulált esetszámok használata lehetővé teszi a járványkezelés teljes folyamatának értékelését, ami illeszkedik a Járványkezelési Versenyképességi Mutató hosszú távú stratégiákat összehasonlító céljához.

3.ábra: COVID-19 megbetegedések és halálozások száma 100 ezer lakosra (2020. október 8.)

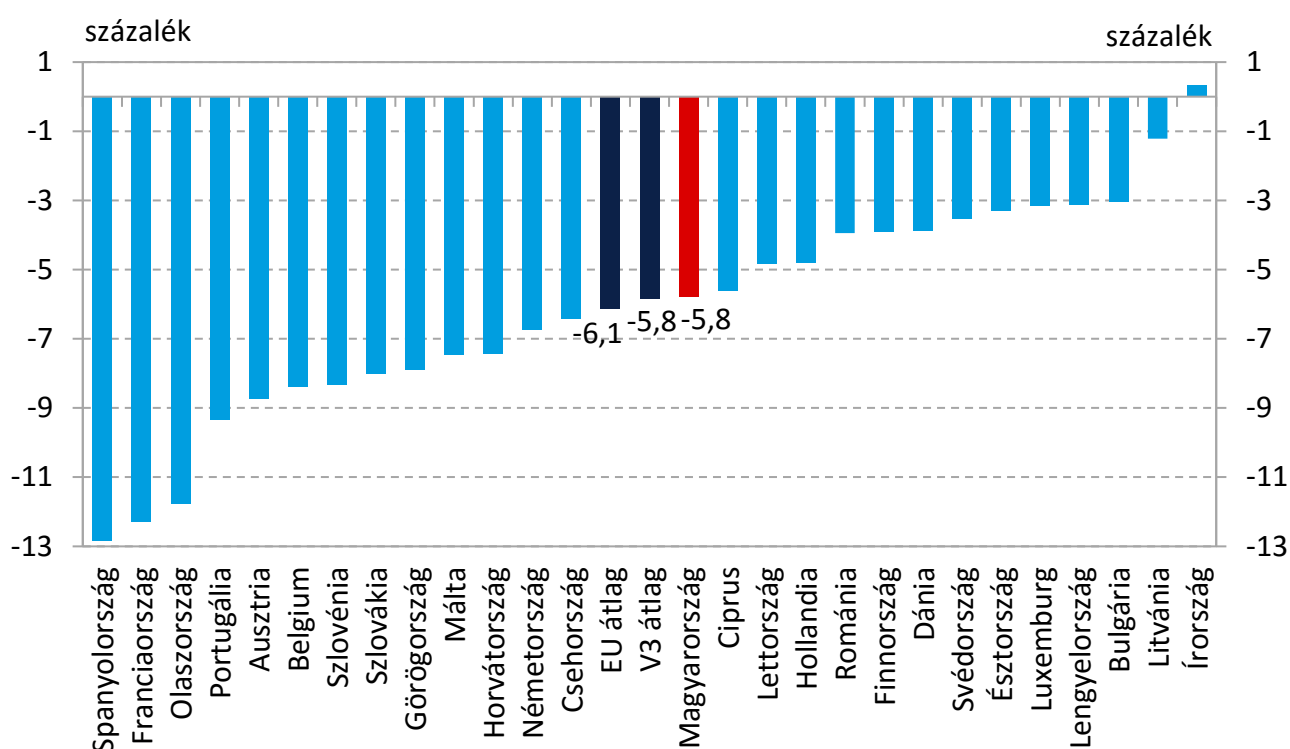

Forrás: Johns Hopkins Egyetem, Eurostat.

Amennyiben a kumulált esetszámok helyett az aktív esetszámokat használnánk a Járványkezelési Versenyképességi Mutató kiszámításához, az sem befolyásolná számottevően a magyar eredményeket. A jelen cikk írásakor legfrissebben elérhető adatok (2020. október 20.) szerint az aktív esetek száma 100 ezer főre vetítve Magyarországon 337 fő, ami alacsonyabb az uniós (461 fő) és a régiós (571 fő) átlagnál egyaránt. A kumulált esetszám aktív esetszámra történő cseréje esetén Magyarország egy helyet visszacsúszva a 4. helyen állna az összesített mutatóban.

A Deep Knowledge Group kutatóközpont a koronavírus-járvány ideje alatt folyamatosan fejleszti és frissíti az egyes területi egységek, országok biztonságát értékelő mutatórendszerét. A jelenleg elérhető legfrissebb (2020. augusztusában kiadott) COVID-19 Regional Safety Assessment” című riport 250 ország vagy országrész egészségügyi és járványkezelési helyzetét vizsgálja 130 paraméter alapján. Magyarország összességében az elérhető 1000 pontból 675 pontot ért el, ami a 6. legmagasabb pontszám az uniós országok között, világszinten pedig a 25. helyen zárt. A lista élmezőnyében a német ajkú országok (Németország, Svájc és Ausztria), a járványhelyzetet rendkívül szigorúan kezelő ázsiai országok (például: Dél-Korea, Japán, Kína), illetve Új-Zéland és Ausztrália szerepelnek.

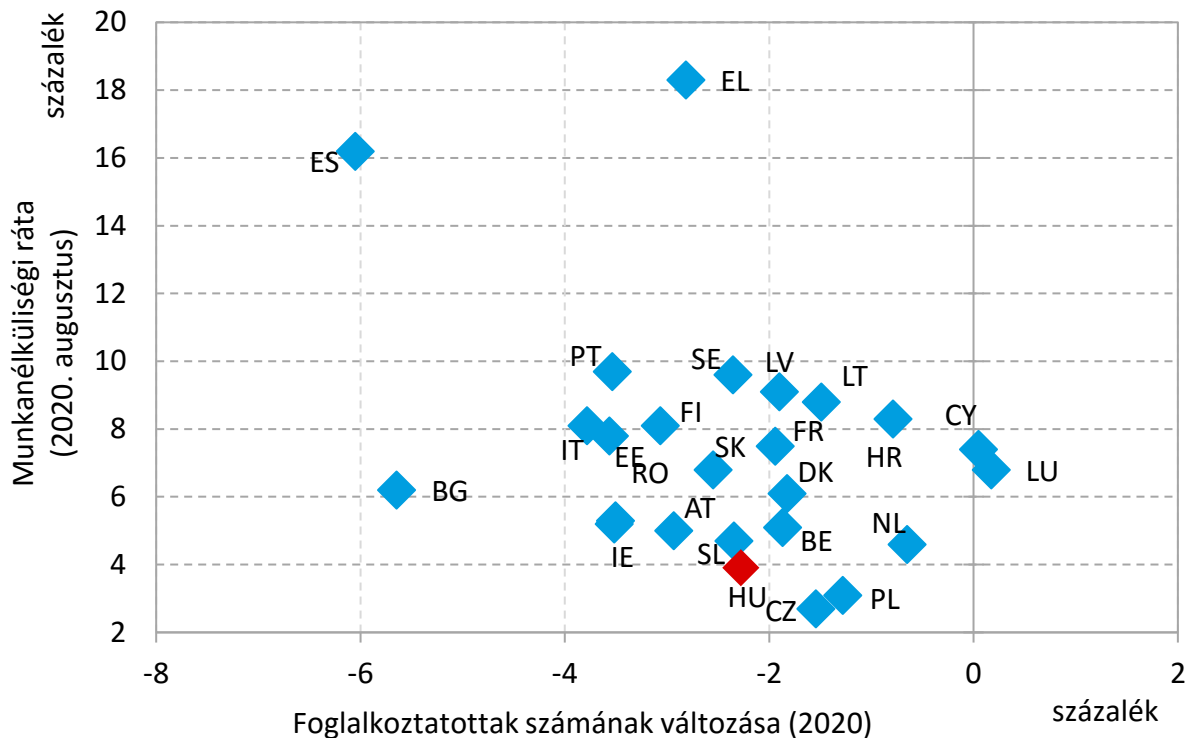
4.ábra: A GDP éves változása (2020 első félév)

Megjegyzés: szezonálisan és naptárhatással igazított adatok, kivéve Szlovákia, ahol csak szezonálisan igazított adatok állnak rendelkezésre. Forrás: Eurostat.

A járványhelyzet miatti korlátozó intézkedések jelentős mértékben visszavetették az európai gazdaságok teljesítményét. A gazdasági teljesítmény visszaesése már a 2020 első negyedéves adatokon is érződött, ám a válság kiterjedtségének mértéke a második negyedéves adatok elérhetővé válása után vált igazán láthatóvá, hisz az egészségügyi korlátozások ezt az időszakot erősebben érintették. Magyarország gazdasági teljesítménye 2020. első félévében 5,8 százalékkal csökkent az előző év azonos időszakához képest (4. ábra). A visszaesés mértéke gyakorlatilag megegyezik a többi visegrádi ország és az uniós országok átlagával. Gazdasági szempontból a legnagyobb visszaesés a járványt egészségügyi szempontból eddig nem túl sikeresen kezelő országokban (Spanyolország, Franciaország, Olaszország) valósult meg. Fontos továbbá kiemelni, hogy az erőteljes gazdasági összefonódások miatt az egyes – különösen az exportra termelő kelet-közép európai – országok gazdasági teljesítménye jelentős mértékben függ a többi ország járványkezelésének sikerességétől, illetve az egyes országok gazdasági szerkezetétől (különösen a turizmus és a feldolgozóipar gazdasági súlyától).

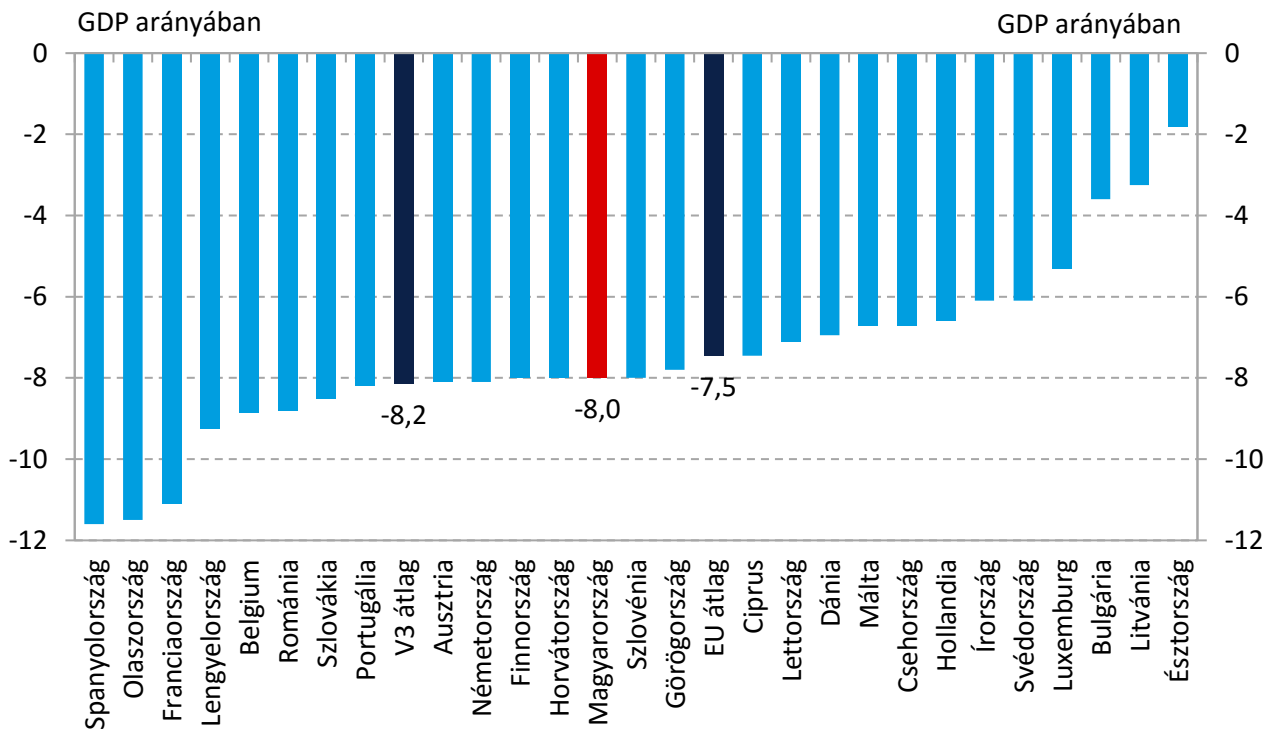
5.ábra: A foglalkoztatottak számának éves változása (2020Q2) és a munkanélküliségi ráta 2020. augusztusi szintje

Megjegyzés: A foglalkoztatottak számáról nincs adat Németország esetében. Az Eurostaton még nem elérhető augusztusi adat miatt a munkanélküliségi ráta magyar értékének forrása a KSH, Észtország esetében a 2020. júliusi, Görögország esetében pedig a 2020. júniusi adat került felhasználásra. Forrás: Eurostat.

A foglalkoztatottak száma Magyarországon átlagos mértékben csökkent a válság hatására, míg a munkanélküliségi ráta hazai szintje 2020. augusztusára már ismét megközelítette a járvány előtti szintet (5. ábra). A második negyedévben a foglalkoztatottak száma 2,3 százalékkal csökkent hazánkban az előző év azonos időszakához képest, ami enyhén magasabb volt a régiós (1,8 százalék) és az uniós (2,2 százalék) országok átlagánál. Ezzel szemben a magyar munkanélküliségi ráta 3,9 százalékra csökkent augusztusra a 4,9 százalékos júniusi szintről, és megközelítette a válság előtti (2020. februári) 3,6 százalékos értéket. A magyar érték – az aktuálisan elérhető adatok alapján – jelenleg a 3. legalacsonyabb Csehország (2,7 százalék) és Lengyelország (3,1 százalék) után az Európai Unióban. A járvány munkaerőpiaci hatásai szinte azonnal jelentkeztek a munkaerőpiacon, ám ezek mértéke erősen függött az egyes országok gazdasági szerkezetétől és a kormányzatok válságkezelő intézkedéseitől.

6.ábra: Az államháztartási hiány várható alakulása 2020-ban

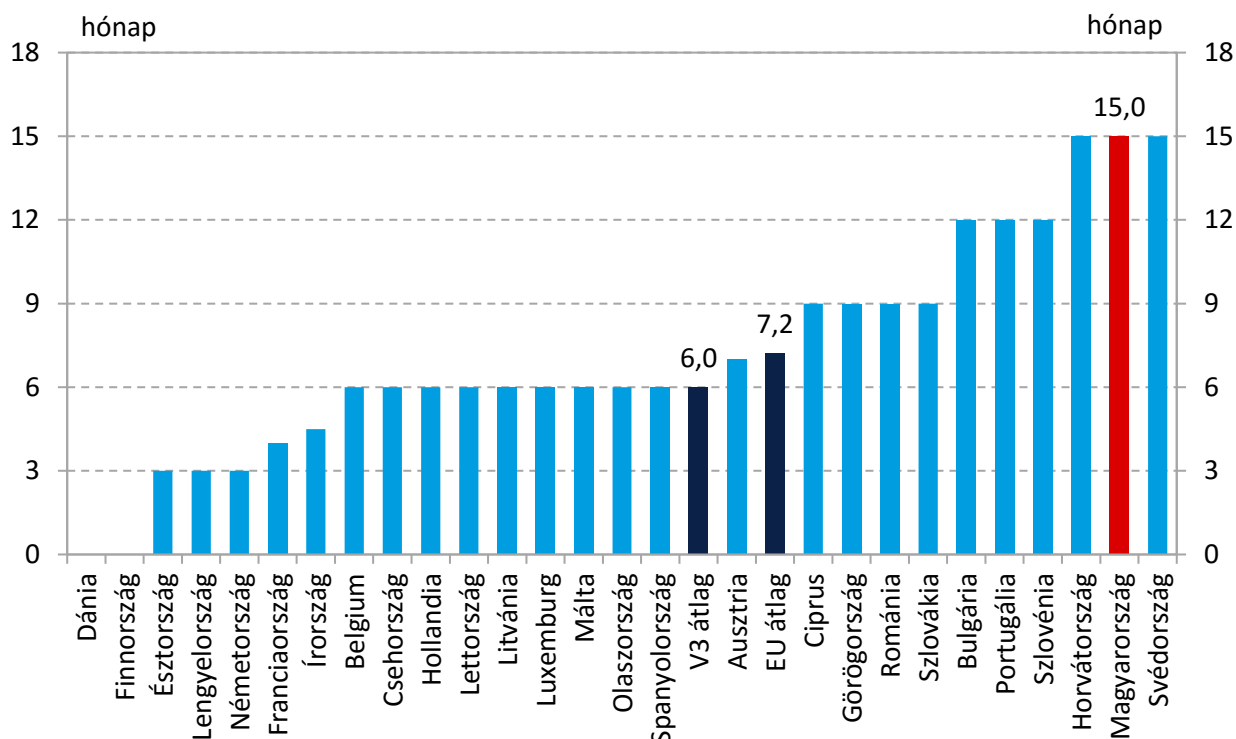

Megjegyzés: A Bloomberg által megkérdezett piaci elemzők előrejelzéseinek mediánja 2020. október 7-én; Magyarország esetén a Pénzügyminisztérium aktuális, 7-9 százalékos előrejelzési sávjának a közepe; Málta esetében az Európai Bizottság tavaszi előrejelzése. Forrás: Bloomberg, Pénzügyminisztérium, Európai Bizottság

A járványhelyzet miatti gazdasági visszaesés, a bevezetett gazdaságélénkítő csomagok, valamint a megnövekedett egészségügyi kiadások egyaránt hozzájárulnak az államháztartási hiány jelentős növekedéséhez és a folyó fizetési mérleg alakulásához. Az októberi piaci elemzői várakozások szerint Magyarország államháztartási hiánya 7 százalék lehet idén, azonban a számításainkban a Pénzügyminisztérium által várt 7–9 százalékos hiánycél közepét vettük figyelembe, ami hasonló a többi visegrádi ország átlagához (8,2 százalék) (6. ábra). Az államháztartási hiány idén várható jelentős növekedése általános jelenség: a Bloomberg által megkérdezett piaci elemzők előrejelzésének mediánja szerint egyedül Észtországban lehet alacsonyabb a hiány az idei évben a maastrichti konvergenciakritériumokban meghatározott 3 százalékos szintnél, miközben egyes országok esetében a 12 százalékot is megközelítheti. A járvány miatt bekövetkező gazdasági átrendeződés jelentős mértékben befolyásolja az egyes országok fizetési mérlegének alakulását is. Az októberben elérhető piaci elemzői várakozások szerint a magyar folyó fizetési mérleg hiánya 1,5

százalék lehet 2020-ban, ami enyhén magasabb a V3 országok várható átlagos külső hiányánál (0,6 százalék) és a korábbi várakozásoknál.

7.ábra: A hitelmoratórium hossza

Megjegyzés: Intervallum esetén az intervallum két végének számtani átlaga került figyelembevételre. Forrás: MNB gyűjtés

A gazdasági szereplők működőképességének fenntartásához, és így a gazdasági visszaesés mértékének csökkentéséhez jelentős mértékben járultak hozzá az egyes országokban bevezetett fizetési moratóriumok. Ezek az intézkedések segítenek megőrizni a gazdaság működésének alapját képező bizalmat és pénzügyi likviditást, illetve segítettek csökkenteni a társadalomban a jövővel kapcsolatos félelmeket. Az egyes országok moratóriummal kapcsolatos szabályozása számottevő mértékben eltér egymástól (kikre terjed ki, milyen termékekre), így az intézkedések hossza az a dimenzió, amelyben a legjobban össze lehet hasonlítani az egyes országok stratégiáját. Magyarország az elsők között vezette be a 2020-as év végéig szóló hitelfizetési moratóriumot, ami idén szeptemberben célzottan, de széles körben további fél évvel meghosszabbításra került. A hazai 15 hónapos moratóriumnál jelenleg egyetlen uniós ország sem vezetett be hosszabbat (7. ábra). A hitelmoratórium meghosszabbítása (a többi tényező változatlansága mellett) önmagában 5 hellyel javította Magyarország pozícióját az októberi Járványkezelési Versenyképességi Mutatóban.

Összefoglalóan elmondható, hogy Magyarország megfelelő időben és mértékben reagált a COVID-19 járvány első hullámára, azonban a második hullám új kihívások elé állította a nemzetgazdaságokat. A Járványkezelési Versenyképességi Mutató alapján hazánk eddigi teljesítménye továbbra is a legjobbak között van, azonban elsősorban az esetszámok emelkedése és a válság elhúzódása újabb intézkedések bevezetését teheti szükségessé. A lehetőség azonban továbbra is adott, hogy Magyarország relatív versenyképességi pozíciója erősödjön az Európai Unión belül a járványhelyzet elmúltát követően.

„Szerkesztett formában megjelent az Infostart.hu oldalon 2020. október 29-én.”